

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 23 вересня 2015 р. № 995-р

Київ

**Про схвалення Концепції
розвитку сільських територій**

1. Схвалити Концепцію розвитку сільських територій, що додається.
2. Міністерству аграрної політики та продовольства разом з Національною академією аграрних наук, заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у місячний строк Кабінетові Міністрів України план заходів з реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України

А. ЯЦЕНЮК

Інд. 75

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 23 вересня 2015 р. № 995-р

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку сільських територій

Визначення проблеми, на розв'язання
якої спрямована Концепція

Аграрні перетворення, які відбулися в Україні за останні роки, дали змогу збільшити валове виробництво сільськогосподарської продукції. Проте це не сприяло соціально-економічному розвитку сільських територій та підвищенню рівня життя сільського населення, тому існує потреба в комплексному підході до розв'язання проблем розвитку сільських територій, в основу якого закладаються принципи сталого розвитку.

Концепція окреслює головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС.

Аналіз причин виникнення проблеми та
обґрунтування необхідності її розв'язання

Основними причинами погіршення соціально-економічного та екологічного стану сільських територій є:

відсутність цілісної послідовної державної політики, спрямованої на комплексний розвиток сільських територій, в основі якої закладені потреби територіальних громад села, селища;

недостатність обсягів державної фінансової підтримки існуючих програм, спрямованих на сільський розвиток;

низький рівень забезпечення сільського населення соціальними та економічними послугами на селі;

нерівномірність забезпечення центрами первинної медичної (медико-санітарної) допомоги, низький рівень якості та доступності первинної медичної допомоги;

неврахування екологічних вимог у виробничих процесах, що відбуваються на селі;

низький рівень диверсифікації економіки сільських територій, що призводить до міграції сільської молоді, високого рівня безробіття та низьких доходів сільського населення, руйнування соціальної та інженерної інфраструктури;

низька рентабельність та конкурентоспроможність малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників;

низький рівень технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва;

обмеженість можливостей сільського населення для підвищення рівня своїх доходів;

низький рівень підприємницької ініціативи (зокрема, через несприятливе податкове середовище, неефективність економічних важелів сприяння розвитку підприємництва на селі з боку держави; інерційність мислення і поведінки сільського населення у розв'язанні проблем самозабезпечення, працевлаштування, задоволення побутових та соціально-культурних потреб);

неготовність територіальних громад села, селища до ініціювання та участі у проектах місцевого розвитку;

низька ефективність органів місцевого самоврядування у вирішенні проблемних питань розвитку сільських територій;

низький рівень розвитку системи кредитування у сільській місцевості;

низький рівень внутрішніх та зовнішніх інвестицій в розвиток сільських територій;

відведення недостатньої ролі у процесах реформування аграрного сектору економіки для кооперації;

обмеженість ресурсів місцевих бюджетів для розв'язання проблем сільського розвитку;

низький рівень фінансового забезпечення села через недосконалість податкової і бюджетної системи, практику реєстрації виробників сільськогосподарської продукції не за місцем провадження господарської діяльності;

недостатність та неефективне застосування природоохоронних заходів;

низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей розвитку сільських територій України;

стереотипний підхід до сільських територій як виключно просторової бази сільськогосподарського виробництва.

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сільського розвитку шляхом:

диверсифікації економічної діяльності;

збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі;

досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення;

охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості;

збереження сільського населення як носія української ідентичності, культури і духовності;

створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв'язання існуючих в них проблем;

приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність із стандартами ЄС.

Реалізація Концепції дасть змогу перемістити фокус аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку — поліпшення якості життя та економічного благополуччя сільського населення.

Реалізація Концепції розрахована на період до 2025 року.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу

Сільський розвиток у подальшому відбуватиметься за трьома варіантами.

Згідно з першим варіантом планується посилення сформованих тенденцій, продовження комерціалізації сільськогосподарського виробництва, що супроводжується поширенням потужних сільськогосподарських товаровиробників з їх низькою соціальною та екологічною відповідальністю. Держава відіграє незначну роль у підтримці розвитку сільських територій. За такого варіанта прискорюватиметься обезлюднення села і деградація його потенціалу.

Другий варіант передбачає збільшення обсягів державної підтримки розвитку сільського господарства та соціальної інфраструктури; декларування окремих соціально-економічних і екологічних заходів, а також диверсифікацію сільської економіки за відсутності реального механізму і фінансових джерел їх реалізації. Зазначене сприятиме певному поліпшенню матеріального становища і умов проживання сільського населення, однак не забезпечить розв'язання проблем зайнятості, екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва і проживання, поступального розвитку територіальних громад села, селища.

Третій варіант полягає у створенні умов для забезпечення комплексного розвитку сільських територій в інтересах суспільства, що передбачає раціональне формування конкурентоспроможного багатогалузевого і багатокладного сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки, сприятливого середовища проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та розвитку партнерства держави та бізнесу. Наведене надасть можливість реформувати систему управління розвитком сільських територій, активізувати ініціативність та відповідальність територіальних громад сіл, селищ, розширити сферу прикладання праці, збільшити доходи сільського населення і доступність базових послуг, нормалізувати демографічну ситуацію на переважній частині сільських територій.

Для розв'язання проблеми пропонується третій варіант як такий, що найбільше відповідає інтересам сільського населення та суспільства в цілому.

Шляхи і способи розв'язання проблем

Виконання Концепції здійснюватиметься шляхом впровадження міжсекторального підходу її реалізації, проведення реформи системи управління, удосконалення державної аграрної політики, інституційного середовища, організаційно-економічного механізму, фінансового та інформаційного забезпечення і державної підтримки розвитку сільських територій. Для виконання Концепції необхідно розробити заходи за такими напрямками:

підвищення якості життя сільського населення шляхом:

- забезпечення доступності громадян до соціальних послуг, упровадження гарантованих державою соціальних стандартів;

- створення та забезпечення стимулів та належних умов для роботи і проживання на селі молодих фахівців у галузі сільського господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, житлово-комунального та побутового обслуговування (будівництво нового житла, закладів охорони здоров'я, культури та освіти, фізичної культури і спорту);
- будівництва сучасної транспортної інфраструктури та розвитку телекомунікацій (фіксованого зв'язку, цифрового стільникового радіозв'язку, Інтернету), у тому числі з урахуванням потреб екстреної медичної допомоги;
- надання державної підтримки для розвитку комунального господарства та індивідуального житлового будівництва на селі;
- відновлення та удосконалення інженерних мереж та забезпечення розвитку соціальної інфраструктури;
- розвитку мережі закладів медичної допомоги, пунктів постійного базування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги, підвищення якості та доступності медичної допомоги, підвищення рівня медичного обслуговування;
- розвитку фізичної культури і спорту;
- збереження та відновлення культурної та історичної спадщини територіальної громади села, селища;
- зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури у сільській місцевості та впровадження сучасних інформаційних технологій в їх діяльність;
- надання підтримки з боку центральних та місцевих органів виконавчої влади у збереженні та популяризації культурних традицій регіонів у сільській місцевості;
- охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості, зокрема:
 - розвиток природно-заповідного фонду із залученням територіальних громад села, селища і суб'єктів господарювання;
 - організація роботи з видалення залишків агрохімікатів на занедбаних складах та інших, у тому числі неблаштованих місцях їх зберігання; посилення контролю і відповідальності за викидання побутових відходів, організацію стихійних сміттєзвалищ, скидання забруднених вод у поверхневі водойми в сільській місцевості;
 - підтримка виробництва енергії з альтернативних джерел;
- диверсифікація та розвиток сільської економіки, зокрема:
 - створення умов для розвитку різноманітних видів економічної діяльності та форм господарювання;
 - розвиток туристичної та рекреаційної діяльності у сільській місцевості;
 - сприяння формуванню ринків збуту твердого біопалива;
- удосконалення податкової та бюджетної системи з метою наповнення бюджетів територіальних громад сіл, селищ;
- надання підтримки для розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом стимулювання створення постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації;
- запровадження економічного стимулювання виконання заходів з охорони земель;
- спрощення умов доступу сільського населення до фінансових ресурсів, в тому числі через розвиток кредитної кооперації та розроблення альтернативного механізму кредитування із залученням соціально відповідального бізнесу та банків;
- удосконалення системи управління сільськими територіями шляхом:
 - законодавчого та нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій;
 - посилення ролі територіальних громад сіл, селищ у плануванні та впровадженні заходів з розвитку сільських територій;
 - сприяння розвитку державно-приватного партнерства для реалізації проектів розвитку сільських територій та залучення інвестицій;
 - створення фонду розвитку сільських територій;
 - створення реєстру непродуктивних земель, які можуть бути використані для вирощування енергетичних культур рослин;
- освіта та інформаційно-консультаційне забезпечення, зокрема:
 - створення умов для здобуття якісної загальної середньої освіти на селі;
 - розвиток можливостей для здобуття та визнання неформального професійного навчання, підвищення кваліфікації або отримання другої спеціальності особам після 45 років;
 - інформаційне забезпечення сільського населення щодо перспектив підприємництва, доступу до кредитних ресурсів;

- оптимізація мережі навчальних закладів з урахуванням освітніх, виховних потреб молоді сільської місцевості;
- сприяння інноваціям шляхом просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;
- визначення та підготовка фахівців для формування локальних проектів розвитку сільських територій.

Очікувані результати

У результаті реалізації Концепції планується досягнути таких цілей:

- збільшення кількості сільського населення та зниження коефіцієнта смертності сільського населення до відповідного показника у містах — 13,1 особи на 1000 жителів;
- підвищення рівня оплати праці в сільському господарстві;
- збільшення кількості робочих місць на селі до 1 млн.;
- збільшення кількості зайнятого сільського населення у 1,5 раза;
- збільшення частки доходів сільських домогосподарств від провадження підприємницької діяльності та самозайнятості до 15 відсотків;
- збільшення частки органічних сертифікованих сільськогосподарських угідь до 7 відсотків, із них ріллі — до 5 відсотків.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, передбачених законодавством.

Обсяг фінансування, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів, розміру міжнародної технічної допомоги.
